Doc. dr Bojan Macuh, naučni saradnik Evropskog defendologija centra Banja Luka, Maribor, Republika Slovenija

SLOVENIJA, DRŽAVA U KOJOJ DOMAĆE RADNIKE TRAŽIMO U INOSTRANSTVU

Slovenija se suočava s paradoksom: ljudi se veoma često žale na niske plate, skupoću i loše uslove rada, dok poslodavci sve češće traže radnike u Nepalu, Indiji i na Filipinima. Naravno, ne možemo tvrditi da Slovenci ne žele da rade i da nisu vredan narod. Moramo se zapitati zašto rad za mnoge domaće stanovnike više nije put do dostojanstvenog života, već često samo način da se preživi. Drugim rečima, zašto bi neko radio ako mu država „omogućava" da ne mora?

Samo kao informacija: novčana socijalna pomoć u Sloveniji iznosi 507,43 evra mesečno za samca bez prihoda, ukoliko ispunjava propisane uslove. Novčana naknada za nezaposlenost, namenjena osobama koje ispunjavaju uslove u pogledu prethodnog zaposlenja i osiguranja, od januara 2026. godine iznosi najmanje 1.037,32 evra bruto mesečno.

Zašto je to tako?

U medijima se može pročitati da, na primer, u Celju rast stanovništva sve više podstiče doseljavanje i da gotovo 16 odsto zaposlenih u regionu čine strani radnici. Očigledno je da nedostaje domaće radne snage, dok se tradicionalni bazen radnika sa Balkana smanjuje, pa poslodavci zapošljavaju i radnike iz Nepala, Indije i sa Filipina. U Izoli je, na primer, već gotovo svaki peti stanovnik stranac. Sa radnicima dolaze i njihove porodice, čime rastu potrebe za mestima u vrtićima i školama, kao i za uključivanjem u lokalnu sredinu. Koliko brzo gradovi mogu da se prilagode i ko snosi teret integracije? Kako će se odvijati socijalizacija i ko će pomagati pri uključivanju dece u vrtiće i škole? Politika će morati da odgovori na ova pitanja, umesto da se slepo bavi oduzimanjem biračkog prava onima koji rade za nas.

Problem je i u tome što, uprkos nedostatku radnika, ne smemo zanemariti domaće tržište rada. U Sloveniji ima nezaposlenih koji žele da se zaposle, ali ne uspevaju da pronađu posao ili za njih nema odgovarajućih prilika. Postoje i pojedinci kod kojih se opravdano postavlja pitanje da li sistem naknada i socijalnih prava dovoljno podstiče aktivno traženje posla. Ako

neko prima naknadu, odbija odgovarajuće zaposlenje i ne želi da se uključi na tržište rada, država mora da proveri da li su ispunjeni uslovi za dalje ostvarivanje tih prava. Socijalna sigurnost je neophodna, ali ne sme postati izgovor za trajno izbegavanje rada. Istovremeno, ne smemo sve nezaposlene trpati u isti koš. Neki se suočavaju sa zdravstvenim ograničenjima, brigom o članovima porodice, nedostatkom odgovarajućih radnih mesta ili drugim stvarnim preprekama.

Dok država traži radnike na drugom kraju sveta, najpre bi trebalo bolje da poveže poslodavce, Zavod za zapošljavanje i domaće tražioce posla. Zašto ne bi bilo više odlučne, ali pravedne provere spremnosti za rad, delotvorne obuke i podsticanja zapošljavanja? Zašto se premalo govori o tome da rad mora biti i odgovarajuće plaćen, kako bi se ljudima zaposlenje zaista isplatilo? Odgovornost mora biti obostrana. Država mora da ponudi delotvoran put do zaposlenja, a pojedinac, kada je sposoban za rad i kada ima odgovarajuću priliku, mora da preuzme svoj deo odgovornosti.

Uvoz radne snage ne sme postati zgodan izgovor za odlaganje neophodnih promena. Strani radnici nisu krivci za nastalu situaciju; oni obavljaju važan posao i zaslužuju poštovanje. Međutim, sa njihovim dolaskom dolaze i porodice, kao i nove potrebe za stanovima, vrtićima, školama i zdravstvenim uslugama. Ko će to planirati i finansirati? Da li država razmišlja dugoročno ili reaguje tek onda kada se problemi više ne mogu prikrivati?

Rad mora biti pravo, obaveza i vrednost!

Neprihvatljivo je da Slovenija traži radnike širom sveta, a istovremeno ne čini sve što je potrebno da aktivira domaće radne potencijale i spreči neopravdano korišćenje sistema socijalnih prava. Onaj kome je pomoć potrebna mora je dobiti. Međutim, osoba koja je sposobna za rad, ima na raspolaganju odgovarajuće zaposlenje i bez opravdanog razloga uporno odbija posao ne može očekivati da drugi neograničeno preuzimaju njen teret. Pojedincima koji su sposobni za rad, ali ga odbijaju, potrebno je, u skladu sa zakonom, ukinuti novčanu socijalnu pomoć i na taj način ih podstaći da shvate da je rad vrednost, a da socijalna pomoć nije nešto što se podrazumeva.

Isto tako odlučno to treba poručiti i poslodavcima i političarima. Ljudi nisu jeftina radna snaga. To se odnosi i na domaće i na strane radnike. Ako plate ne omogućavaju dostojanstven život, ako stanovanje postaje nedostupno i ako rad ne pruža sigurnost, onda nije dovoljno upirati prstom u nezaposlene.

Sloveniji su potrebni red, odgovornost i pošten odnos prema radu. Nije joj potrebna država koja kažnjava ljude zbog siromaštva, niti država koja nagrađuje pasivnost. Potrebna joj je država u kojoj se rad isplati, a pomoć stiže do onih kojima je zaista potrebna. Zloupotrebe se, svakako, moraju dosledno sankcionisati. Ako to ne možemo da obezbedimo, onda pitanje više nije zašto nam nedostaje radnika, već ko je dozvolio da dođemo dovde!